

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4:50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Avem lipsă de învățători și de revizori școlari.

Primum articolul acesta dela un fruntaș bărbat al școlii noastre, care și-a petrecut vieța întreagă în slujba învățământului.

Chestiunile, ce se ating în acest articol, sunt de o însemnătate atât de ardentă, încât nu ne îndoiim, că ele vor fi cetite și discutate, pretutindeni, cu un interes deosebit.

E vorba de cea mai nouă mizerie, cu care se luptă școlile noastre confesionale: *lipsa de învățători*.

Legea apponyană a avut, drept urmare, pensionarea unui număr foarte însemnat al învățătorilor noștri — și procedeul pensionărilor decurge mereu.

Nu aveam nici până acum un număr prea mare de învățători, dar în urma pensionărilor prea dese a anilor din urmă, am rămas cu un număr așa de redus, încât multe școli rămân goale, în lipsa de învățători.

Ministrul de instrucție a revocat, pentru anul 1913/14 concesiunea de a se aplica, în calitate de învățători provizori, și absolvenți ai liceului, ori preoți.

Susținătorii școlilor noastre au făcut tot posibilul, ca să obțină încă pentru 2—3 ani acest favor, căci pe atunci sucrescența învățătorilor noștri, — în urma reformelor radicale, ce s'au făcut — va fi pe deplin asigurată.

Acțiunea va avea un rezultat mult mai sigur, în cazul când bisericile noastre românești ar porni o acțiune unitară.

Ceealaltă chestie, tot așa de importantă — chestia revizorului școlar specialist — vom trata-o pe larg, cu alt prilej.

* * *

În urma legii Aponyiane dela 1907 mulți dintre învățătorii noștri au trecut la penzie, și astfel un număr însemnat de școli, nu numai din Arhidieceză ci din întreaga provincie Mitropolitană, au rămas fără de învățători. Numărul candidaților de învățători abia acum de 1—2 ani a început să mai crească.

Precum suntem informați Consistorul nostru Arhiepiscopesc în anul școlar 1912/13 a dobândit învoirea dlui Ministru reg. ung. al cultelor și instrucțiunii publice, să se completeze posturile de învățători vacante cu studenți absolvenți ai liceului, sau cu certificat de maturitate, precum și cu preoți, în calitate de învățători ajutători, pe timp de un an, în toate acele comune din Arhidieceză, unde nu vor concurge învățători cu diplomă.

În chipul acesta ne-am ajutat în anul școlar 1912/13.

După ce s'a constatat din raportul referentului nostru școlar, că și în anul 1913/14 multe posturi de învățători nu se vor putea completa cu învățători cu diplomă, deoarece trecerea la penzie se continuă, iar învățătorii mai tineri în conformitatea legii militare dela 1912, își fac anul de voluntari, — Consistorul Arhiepiscopesc încă în luna Maiu a. e. a cerut din nou învoirea dlui Ministru reg. ung. al cultelor și instrucțiunii publice, ca și în anul acesta școlar, acolo unde nu se vor afla învățători cu diplomă, să se poată alege, numi și constitui de învățători ajutători studenți sau preoți.

Suntem informați dela locurile competente, că dl Ministru acum nu mai permite să se completeze posturile de învățători decât numai cu învățători cu diplomă.

Motivele sunt următoarele:

a) Nu află de necesar să se facă abateri dela dispozițiile Art. XVI—1913 §. 2.

b) Nu se simte lipsă de învățători, după ce sunt încă multe învățătoare cu diplomă, cari se pot aplica ca învățători ajutători pe lângă remunerația legală.

De unde urmează că în anul 1913/14, în lipsa de învățători, câteva mii de copii din Arhidieceză vor rămânea fără nici o instrucțiune. Comunele bisericesti cu mari jertfe au zidit școli frumose, corăspunzătoare legii, pentruca acum să steie pustii, închise.

Dl ministru se pare că nu este bine informat. Noi românii din Ungaria n'avem o singură preparandie de fete, prin urmare nu putem să avem nici învățătoare cu diplomă în disponibilitate. Institutul pedagogic

din Blaj, avea înainte de aceasta cu 8—9 ani dreptul să evalueze și învățătoare. Dar i-s'a denegat acest drept la anul 1905, sub cuvânt, că fetele se pot evalifica numai în institute pedagogice de fete.

Noi nu putem să aplicăm, ca învățători ajutători, învățătoare, cari și-au câștigat evalificația în un institut pedagogic de stat ș. a., și străine de limba și legea noastră românească?

În școlile noastre confesionale limba de propunere e limba română. Nu putem aplica decât învățători și învățătoare cu evalificație pentru școlile cu limba de propunere română. (*Regulamentul pentru organizarea învățământului în școlile gr. cat. române din Arhidieceză din anul 1912 § 182*).

Credem, cumcă Consistorul arhidiecezan va cere din nou, ca în interesul adevărat al învățământului, dl ministru să revină, să-și schimbe ordinul și să permită aplicarea de învățători ajutători, încă 2—3 ani până când vom avea învățători evalificați în număr suficient.

Cu atât mai vârtos, că pentru înmulțirea candidaților de învățători s'au luat toate măsurile necesari:

a) Cu datul 12 August 1913, prii 5910, Consistorul arhidiecezan indeamnă prin un ordin-circular la îmbrățișarea carierei învățătoarești; și cu rezultat, deoarece azi avem 98 elevi. În anul trecut erau numai 78.

b) S'a deschis și pentru elevii institutului pedagogic din Blaj un internat, unde 60 elevi au întreținerea întreagă pentru suma de 300 cor.; iar 10 elevi primesc gratuit sau în parte gratuit mâncarea.

Precum știm lipsa de învățători e generală*). Pentru aceea ar fi bine ca și celelalte Conzistoare să arete necesitatea aceasta și să ceară cu înzistință această concesiune pe timpul de tranziție.

În legătură cu aceasta s'ar putea cere, ca pe învățătorii înrolați ca voluntari de un an să-i concedieze, respective să-i treacă în rezerva de întregire, după cum se prevede și în noua lege militară Art. XXX—1912, unde citim următoarele:

„Învățătorii recrutați din acele teritorii ale Monarhiei, în cari e lipsă de învățători, vor fi trecuți în rezerva de întregire, dela intrarea în vigoare a legii militare dela anul 1912, în decurs de 7 ani”.

*) Dnii protopopi și preoți ar face un bun serviciu, dacă ar comunica cu urgență consistorului lista comunelor, în cari stagnează învățământul din lipsa de învățători. — Redacția.

Noi credem, că dacă Consistoarele celor două biserici românești ar urma uniform, am ajunge la mai bune rezultate în toate chestiunile noastre școlare. Guvernul altcum ar împănă lucrurile, decât acum, când mai fiecare Consistor urmează o altă modalitate în tranșarea chestiunilor școlare, chiar și a celor mai importante.

O altă chestiune asemenea importantă cu care trebuie să ne ocupăm, este și *chestia sistemizării unui post de revizor școlar specialist* pentru Arhidieceza Blajului și câte unul pentru dieceza Gherlei, a Orăzii-mari și a Lugojului.

E timpul suprem să ne cugetăm serios asupra acestui lucru de mare importanță, care ni-se impune, din zi în zi tot mai mult.

Duminecile pressei. Se știe, că romano-catolicii din Ungaria au introdus așa zisele dumineci ale pressei, ca din colectele intrate cu aceste ocazii să se ajutoreze presa catolică. Sumele colectate astfel se urcă la câte-va sute de mii anual, așa încât ziarele și revistele catolice ungurești au primit și în anul expirat peste 150 mii cor. subvenție. Inviorați de acest rezultat calvinii fac și ei propagandă pentru introducerea duminecilor pressei în biserica calvinească. Ziarele calvine fac mare agitație și se speră, că în conventele lor vor accepta propunerile comisiei, ce s'a constituit deja pe tema aceasta.

Numai presa noastră e lăsată la voia întâmplărilor, să lupte cu toate mizeriile câte închipui se pot. Reuniunea Sf. Unire, nu mai credem, că se va înfăptui cândva și ne pare rău de entuziasmul, ce s'a cheltuit înzădar în aceeași materie. De multeori ne întrebăm îngrijorați: Quo vadis?

Unde vom ajunge, când și soarta așezămintelor noastre celor mai vitale ne lasă absolut răci și indiferenți?

Jidovismul unguresc în cifre.

La universitatea din Budapesta, la facultatea iuridică, au fost înscriși în restimpul 1902—12 2345 (50·5%) catolici, 183 (2·8%) gr-or. 705 (10·6%) reformați, 430 (6·5%) luterani, 50 (0·7%) unitari și 1911 (28·9%) jidani. La medicină au fost înscriși în același restimp: 1615 (33·7%) catolici, 251 (5·3%) gr-or., 382 (8%) reformați, 299 (6·2%) luterani, 16 unitari și 2231 (46·5%) jidani.

Și notabene jidanii fac numai 4·9% a populației ungare. Cu toate aceste medici jidani sunt 2321 și 1538 avocați, pe când: catolicii, cari sunt într-o majoritate covârșitoare au 1248 medici și 1453 avocați. Din proprietatea mare (peste 1000 jugăre) și mijlocie (peste 100 jugăre) e în mâni jidovești ca proprietate 12%, iar ca arândă 15·5% laolaltă 27·5%, adică mai mult ca a patra parte din pământul Ungariei. Și totuși noi românii am deposedat pe nemeșii ardeleni stimați domni dela Ujségul din Cluj! Imprejurarea aceasta înă arată cu mijloace meschine lucră iudaismul pentru a-și ascunde planurile destructive și a se instăpâni odată pentru totdeauna asupra acestei țări.

Cât jertfesc sașii pentru așezămintele lor culturale? Chestia dividendelor și a politiceii băncilor noastre de mult a ajuns să fie discutată pe față. Impotriva vechilor teorii de a considera băncile de simple „bolte de bani“ și de curate instituții de afaceri, se ridică oameni de o înțelegere superioară a lucrurilor și pretind, ca băncile să fie conziderate de instituții cu îndatoriri culturale și naționale. Ideile

aceste au fost prinse și nu numai în articoli de ziare, dar au apărut și în broșură, datorită condeiului însușit al directorului băncii românești din Brad.

Teoriile aceste sașii noștri de mult le-au tradus în fapte, și în anul 1912 băncile lor au dat din câștigul curat de 3,404,392 cor. 584,244 cor. spre scopuri culturale și naționale săsești. *Sparcassa* din Sibiu a jertfuit pentru școli și biserici săsești 96 mii, pentru scopuri economice săsești 38,300 cor. pentru teatru și alte instituții culturale 30,375 cor. Așadară *Sparcassa* a dat pe scopuri culturale săsești numai în anul 1912 165 mii cor. 53 $\frac{1}{2}$ % a câștigului său curat. *Bodenkreditul* din Sibiu a jertfuit în același an pe scopuri culturale 93,073 cor. din câștigul de 310 mii cor. Două bănci din Sighișoara au dat 60 mii cor. spre aceleași scopuri, cea din Bistrița 30 mii, iar banca săsească din Brașov a dat dela înființarea ei pe scopuri culturale săsești 1 $\frac{1}{2}$ milion. Pentru bisericile, școlile și alte instituții culturale și economice din Brașov și jur a jertfuit banca dela începutul ei următoarele sume: Pentru școli și biserici 786,026 cor. pentru instituții filantropice (azile, reuniuni de femei) 142,620 cor. pentru reuniuni economice 29,660 cor. spre scopuri industriale 135,700 cor. spre scopuri științifice și societare 22,265 cor. spre ajutorarea particularelor 25,000 cor. iar spitalului orășănesc din Brașov i-a dat până acum 317,705 cor.

Sunt destul de elocvente cifrele, ca să mai învățăm și noi ceva din ele.

Alegerile congregaționale din comitatul Aradului: În comitatul Aradului acum s'au făcut alegerile pentru congregație și afară de câteva locuri au avut sfârșit tragic pentru lista candidaților na-

FOIȚA.

Părerii despre originea omului.

(Continuare).

Dr. C. H. Stratz are o altă teorie, a- nume originea omului o deduce dela „Chiroterea“. S'a aflat la 1833 în Hildburgasen o piatră pe care văd patru urme de animal. În vremile străvechi, când piatra neopectivă era numai nămol moale, a trecut peste ea vre-o ființă — altcum destul de ponderoasă. După-ce s'au uscat urmele, s'au așezat peste ele alte straturi de nisip. Și azi, după sute de mii de ani, despărțind celea două pături avem partea „pozitivă“, și „negativă“ a urmelor. Însemnătatea faptului acestuia zace în împrejurarea, că urmele membrelor anterioare sunt cu mult mai mici, decât a celor posterioare și — samănă nespuse de mult cu mâna omului. Cu toate cercetările minuțioase animalul respectiv nu ne-a lăsat altă suvenir decât urmele amintite, și alte câteva urme de soiul acesta. Învățații i'au dat numele de „chirotherium“ — animal cu mâni. — Dela animalul acesta ar vrea Stratz să devire originea omului.

Tot animalul acesta a dat prilej și pentru alte combinații cu mult mai fantas-

tice. Un oareșicare Dr. H. D. în N-ral 3—1913 al revistei „Darwin“ vorbește despre mâna omului. Ii arată însemnătatea în opera civilizațiunii! Dar oprindu-se la „chiroterium“ zice că: „mâna omenească care a făcut atâtea lucruri mărețe nu poate fi rezultatul unei dezvoltări, și că o mână ca aceasta nu e numai proprietatea omului“. Cearcă mai departe să arete, că toate animalele preistorice, aveau picioare cu 5 degete. Trecând peste veacuri necunoscute ajunge la o epocă când peștii erau singurii reprezentanți ale vertebratelor terestre — și a omului. Deci străbunul nostru fiind pește, numai în mare trebuie să-l căutăm. Ii și găsește. În râurile Australiei trăește peștele „ceratodus“ care proprie nici nu-i pește în strictul înțeles al cuvântului, având și plumăni. Se zice, că acesta ar fi forma intermediară între pești și animalele de pe uscat. Pe baza unei explicații foarte mistice, notătoarea peștelui fiind rădicată la rangul de picior cu 5 degete: iată strămoșul omului. Zice „După starea de azi a științelor pe acest ceratodus trebuie să-l privim de creatorul mânei străvechi cu 5 degete, din care s'a dezvoltat și mâna omului cultural de azi. Lui avem să-i mulțămim în analiza finală și sistemul zecimal de numărare, care se bazează pe numărul degetelor din care s'a născut apoi măsura timpului, banului, măsurile de greutate și de lungime. Astfeliu serbând vre'un jubileu centenar ori milenar să ne aducem aminte și de vre-un

străbun oareșicareva a verte bratelor din era devon, al cărui nepot din Australia ne ajută la deslegarea problemei: cum a ajuns să aibă omul mână cu 5 degete“.

3. Darwin și Hückel.

Darwin prin teoria selecționismului, dă cu totul un altă direcție acestor teorii. El e conziderat de piatra unghiulară, țaria și învingerea științii. Darwin pleacă dela teoria cosmogonică a lui Laplace: fiind pământul în stare gazoasă au trebuit se treacă milioane de ani până când a putut să se învârtoșese întratata, ca se fie posibilă viața pe el. Darwin zice, că pe scoarța întărită a pământului în urma unor împrejurări favorabile necunoscute nouă, se ivesc primele ființe organice. Nu au fost o păreche de oameni, nici vre un leu puternic ori vre'un stejar secular, ci niște ființe microscopice, cari singure reprezentau viața.

Dar în cursul alor milioane de ani, dezvoltându-se în direcții diferite, au pus bază genurilor și speciilor deosebite. Rezultatul final al dezvoltării acesteia ar fi omul. Lupta pentru existență are ca urmare selecțiunea naturală. Cel tare, plin de viață, se ridică, cel neputincios e delăturat. A fost de ajuns să dea teoriei sale coloritul posibilității și să o îmbrace în haină științifică, ca învățații să o ia sub discuție. Unii l'au ridicat pe tronul glorios al recunoștinței

ționali. Românii au fost bătuti pe întreaga linia și au rămas nealeși cei mai de valoare bărbați și cunoscuți luptători naționali ca Mihail Veliciu, Dr. Iustin Marșeu etc. iar unul deputat Dr. Ștefan Pop și directorul „Victoriei” Sava Raicu au avut noroc cu streinii, că din partea românilor azi nu mai erau membri ai congregației comitateneze din Arad. Preoții și învățătorii s'au purtat atât de scandalos, încât numai cu scârbă se poate vorbi de o atitudine atât de inconștientă.

Ungurii ardeleni împotriva trupei teatrale Antonescu. Se prevedea, că concesiunea acordată de ministrul de interne trupei teatrale românești Antonescu, nu va storce admirația unguirilor din Ardeal. În Cluj s'a și întrunit în cauza aceasta comisia teatrală ungurească și a hotărât redactarea unui memorandum către ministrul de culte, în care vor protesta împotriva „invaziunii” teatrului românesc care a venit „să egite împotriva Ungariei”. Isonul l'a ținut și acum faimosul Apăti, care de olabofob ce e nici în pele nu mai încap. După vorbiri stămpărătoare de nervi s'a disolvat ședința cu un protest mai mult. Rugarea românilor din Cluj însă, cari au cerut, ca să se încuviințeze predarea câtorva pieze teatrale pe scena teatrului orășănesc, au respins-o cu indignarea cuvenită.

Dela izvoarele Crișului repede.

21 Octombrie st. n.

Starea școlilor în districtul Morlăcii. — Biserica din Bociu, sinod de toamnă și misiuni populare.

Ziua de 30 Septembrie a trecut, ziua aceasta atât de însemnată pentru viitorul școlilor românești. De aci încolo așteptăm

cu toții să se decidă soarta lor, așteptăm cu nerăbdare, cu frica, cu gândul zilei de mâine...

În districtul Morlăcii e asigurat viitorul alor 7 școli și anume cele din: Săcuieu, Hodiș, Fildul de sus, Fildul de jos, Egeriște, Mărgău și Molosi, — precum și unul dintre cele două posturi de învățător din Morlăca.

Își așteaptă — moartea ori viața? — Dumnezeu știe, alte 8 școli (și un post de învățător în Morlăca) și anume cele din Bociu, Bologa, Ciula, Vișag, Trașiș, Ciucea, Poeni și Fildul de mijloc.

Acele școli, cari în urma eventualei respingeri a cererilor pentru ajutorul de stat — vor fi avizate la înmulțirea repartiției de popor vor pieri cu absolută siguranță, căci poporul nicăiri nu vrea să mai jertfească pentru școli, nici un filer! Și poate asta va fi dureroasa soartă a multor școli, — și de pe airea! Da, nu peste mult se va înjumătăți poate numărul puținelor școli cari ni-au mai rămas! — O singură speranță mai este: energica și serioasa intervenție a celor mari la minister. Poate o astfel de intervenție va avea rezultatul dorit. — Ar mai fi apoi speranța în fondul cultural — dar despre aceasta — la ce să mai vorbim?

*

Nu de mult am fost la un maslu în Bociu, frunțașă comună de ferestari de pe țara noastră. Am admirat cu acest prilej adâncă religiozitate a poporului de acolo. Și am admirat frumoasa, admirabila biserică, edificată, de curând, care face atâta cinste harnicului preot — administrator al Bociului, On. Petre Agrișan, — și vrednicilor lui ferestari. Acolo la Bociu se va ținea estimp sinodul de toamnă al districtului Morlăcii, cu care ocaziune se va sfinți biserica și se vor ținea misiuni populare. Se va vesti cuvântul lui Dumnezeu, se vor face sfintele

și a țării, care a publicat-o. Acesta, — și cu o grămadă de aderenți nu mai umblă cu ipoteze, nici cu doar și poate, ci spune cu emfază și siguranță în lumea largă, că gorila-i rudenie de sânge cu noi, încât nu-i mirare, dacă au influențat așa de mult asupra mulțimii neștiutoare, încât astăzi aproape toți sunt convinși despre adevărătatea teoriei lor. Că Hăckel recurge la înșelăciune nu are a face! Imprejurarea, că-i deplasat în fața lumii întregi nu-i micșorează în ochii aderenților. (Teoriile lui le răstoarnă prof. His, iar Rüttimeyer despre opul lui Hăckel zice că-i „Phantasieliteratur”). În special între noi românii are un „elev”, care subscie cu amândouă mâinile tot ce spune „boul dela Iena” pe cum îl numea răpăucatul Hașdău, elevul acesta e Dl Dr. N. Leon prof. univ. din Iași¹⁾.

Anatomia ce-i drept constată multă asemănare între organismul moimelor și al omului, dar singură asemănarea aceasta nu ne poate îndreptăți să concedem teoriei lor. Nu vreau să arăt netemeinicia ipotezei acesteia, și ni nici nu e locul aici. Mă voi năzui numai, să o fac cunoscută. Pe scurt Hăckel derivă omul dela moime.

¹⁾ Cei curioși de ideile unul prof. univ. cetească Nr. 39—40 din Biblioteca „Lumen” cu titlul „Moniste” de Dr. N. Leon.

(Va urma)

Ion Belu.

slujbe și se vor administra sfintele sacrameente. Toate, toate, pentru mărirea lui Dumnezeu.

*

Sinodul de primăvară dela Fildul de mijloc a decis înființarea Reuniunilor Mariane pe teritoriul districtului Morlăcii. Abia de câteva săptămâni s'au aprobat hotărârile aceluia sinod și — s'au înființat 2 Reuniuni de felul acesta, una în Bociu și alta în Molosi. Preoții de acolo spun, că toate aceste le-a făcut cu puțină greutate. Imprejurarea aceasta ne va servi de indemn tuturor; va fi o adevărată glorie pentru preoțimea districtului Morlăcii dacă va putea să arete la sinodul de primăvară că: s'au înființat reuniuni Mariane în toate parohiile și filiile.

— s p. —

Pagini științifice.

Aerul din punct de vedere igienic.

De *Dr. V. Hâncu*, med. arhid.

(Continuare)

Sistemul nervos central mai ales este cel care se resimte mai întâi, pierzânduși puterea transmisiunilor reflexe, apoi membrele, ochii și în fine centrul respirator de unde încetul cu încetul rezultă moartea. Inima își încetează bătăile și este ultimul moriens. Viața vegetală, germinația, dezvoltarea mucigaiurilor, putrefacția încetată se opresc definitiv prin acid carbonic, cu un cuvânt el este o otravă universală, care omoară și distruge vegetalele și animale de talia cea mai mare până la ființele microscopice.

5. Vaporii de apă sufer mari oscilări depinzând de timp și atmosferă.

B) Elemente accidentale să găsească în atmosferă aproape constant de și prezența lor nu e atât de necesară vieții:

1. Amoniac este produs prin descompunerea materiilor organice și când proporția lui în anumite locuri devine mare (15:20 la 100) poate deveni toxic producând asfixia dispnee, convulziuni încetarea inimii, aedeme, hemonagii, catar bronhic și în fine în cazuri extrem de rari moartea.

2. Acid nitros și nitric se formează prin carbonizarea oxigenului cu azotul în urma scânteilor electrice, sau prin oxidarea amoniacului prin ozon. În mai mare cantitate însă să găsească în laboratoare și în fabricile de produse chimice.

Impurități gazoase și volatile în aerul atmosferic să găsească în proporții variate și a căror prezență este legată de condiții locale.

a) Gaz de descompoziție organică cum e hidrogenul carbonat ee să găsească în aerul de mare și galeriile de mine;

b) Hidrogenul sulfurat se găsește liber sau asociat în produsele de putrefacția organică ca: cimitire, dejecțiuni, fabrici de îngrășăminte chimică etc.

Hidrogen fosforat sau arseniat mai ales în apropierea cimitiriilor.

C) Gaze industriale rezultate din arderea spirtelor ce printre altele pot da acid sulfuros, care la rândul lui se trans-

dându-i titlul de întemeitorul culturii de ani, alătura de Copernicus și Laplace.

Darvin ca om religios se sfiește a clasifica oamenii între animale, nici nu-i consideră în mod hotărât ca născuți pe baza selecțiunii naturale, ci mai mult susține, că și ei s'au dezvoltat. La început era acoperit cu păr și amândouă sexurile aveau barbă mare. Pe lângă aceea urechile li erau ascuțite mișcabile, avea coadă și — trăia prin arbori.

Tot la teoria aceea ajunge și Wallace, deși independent de Darwin. Omul e rezultatul selecțiunii naturale, dar nici de cum nu s'a născut din moimă. S'a dezvoltat o ființă din animale inferioare, care aproape toate calitățile fizice ale omului le intrunea. Ființele acestea trăiau în număr mare prin epoca terțiară, dar fără licărirea unei inteligente, fără concepții și fără moralitate. Deodată — la intervenirea unei cauze necunoscute — au început a avea calități sufletești, pe cari și-le-au înmulțit și perfecționat din ce în ce. Punctul acesta se poate considera de începutul istoriei omezești. Tot el afirmă, că sufletul e ceva ce nu-și află explicație în viața animalică.

* * *

Reprezentantul cel mai de frunte al teoriei derivării omului dela moimă e Ernst Hăckel, a cărui renume se datorește unei cărți (Welträtsel), despre care filosoful Paulsen din Berlin constată, că e rușinea veacului

formă în acid sulfuric, chlor, vapori arsenicali, acid fosforic, acid clorhidric, sulfur de carbon, acizi gazoși și în cele din urmă gazul de iluminat difuzat în atmosferă prin diferite aperturi din fabrici;

D) Gaze datorite vieții omului și animalelor d. ex. acidul carbonic expirat de pulmonii ce pot ajunge în unele localuri ca d. ex. școli până la 1 la 1000; acid butiric, formic, acid propionic ce rezultă în sudoarea corpului.

1. Gaze intestinale ca: acid carbonic, hidrogen, indol, fenol, scatol.

2. Produse toxice datorite arderei sau iluminatului ex. oxid de carbon, carbune de hidrogen, care în anumite condiții pot fi periculoase sănătății.

E) Pulverea din aer fie de natură cosmică, fie de natură minerală provenite din usura stâncilor prin acțiunea aerului, temperaturii și a apei. Altele sunt transportate de vânt ca: nisip, silice, fier, argilă etc. pulverea de carbon provenită de la usinele de cărbuni în luminat și încălzit. Iar alte pulveri pot fi de natură toxică grație diferitelor fabrici industriale de unde a luat naștere.

Pulberi de natură organică ce nu-s altceva decât microorganisme vii și sporiilor sau sfărâmături de vegetale ca: fibre, celule, amidon, polen etc. sau de natură animală ca: insecte, peri, lână, ouă, infusori etc. sau de naturi diverse ca praful de pe străzile orașelor și caselor — pensionatelor a cărei respirație e destul de nesănătoasă pentru organismul nostru etc.

(Va urma.)

Reviste.

Situația balcanică. Sârbia și-a retras trupele de pe teritoriul albanez. Situația însă, nu e încă deplin lămurită. Telegramele mai nouă anunță chiar unele acute divergențe de păreri, ce s'au ivit între puterile triplei alianțe și între puterile triplei-înțelegeri. Guvernul francez a declarat ambasadorului austro-ungar, că își rezervă libertatea de acțiune și va cenzura punctele ministrului de externe austro-ungar cuprinse în textul ultimului. Declarația aceasta să pare, că s'a făcut după o prealabilă înțelegere ce a avut-o ministrul de externe francez cu ambasadorul Rusiei la Berlin d. *Iswołski*. Tot acestei împrejurări este a se atribui adresa guvernului sârbesc către marile puteri. Ministrul prezident Pasici spune în aceasta adresă, că

la ultimul categoric al Austro-Ungariei a fost necețitat să-și retragă trupele de pe teritoriul albanez și se evacueze și acele puncte de însemnătate strategică pe granița Albaniei, cari ar fi asigurat pacea și ar fi ferit Balcanul de o nouă răscoală a semi-sălbaticelor albaneze. Când s'a supus însă, și-a rezervat dreptul de a întreprinde la marile puteri, ca acele să garanteze, că noi răscoale albaneze nu vor mai obveni pe viitor și Serbia din partea acestora nu va trebui să-și mai teamă hotărâle sale și să-și țină ostirea mobilizată.

Imprejurarea aceasta a determinat Franța, ca să pregătească un nou proiect de a pacifica Albania și să propună ca statul acesta să fie întreg ocupat de trupe internaționale. Planul acesta nu e însă pe plac Austro-Ungariei și în consecință e respins și de celelalte puteri ale triplei alianțe, pe motivul, că organizarea unei jandarmerii internaționale e suficientă ca să liniștească spiritele și să supravegheze siguranța publică în Albania.

Diverse.

Cătră On. Cetitori. După ce suntem deja cătră sfârșitul anului, și unii dintre On. abonați nu ni-au trimis până acum încă nici un cruceș, nici din restanța anilor trecuți și nici din abonamentul anului curent, — venim a-i ruga cu tot respectul, să binevoiască a-și aduce aminte de noi și să ne trimită o parte din prețul abonamentului. Vedem și noi că anii acestia au fost slabi și criză financiară pretotindenea, dar pentru noi au fost într'adevăr cei mai răi. Însă datorința trebuie să ni-o facem cu toții.

Administrația.

Turneul definitiv al trupei teatrale române de sub conducerea d. Victor Antonescu. Direcțiunea companiei dramatice de sub conducerea d. Victor Antonescu a dat o listă definitivă despre turneul artistic în ordinea următoare:

Sâmbătă 25, Duminică 26 și Luni 27 n. la Sibiu.

Marți 28, Mercuri 29 și Joi 30 Octombrie n. la Arad.

Vineri 31 Octombrie n. și Sâmbătă 1
Novembre n. la Lipova.

Luni 3, Marți 4 și Mercuri 4 Novembre n. la Brașov.

Joi repaos.

Vineri 7 Novembre n. la Lugoj.

Sâmbătă 8, Duminică 9 și Luni 10
Novembre n. la Caransebeș.

Marți 11 Novembre n. la Lugoj.

Miercuri repaos.

Joi 13 și Vineri 14 Novembre n. la
Brad.

Sâmbătă 15 și Duminică 16 Novembre
n. la Abrud.

Luni repaos.

Marți 18 și Mercuri 19 Novembre n.
la Oradea-mare.

Joi 20 și Vineri 21 Novembre n. la
Șimleul-Silvaniei.

Sâmbătă 22 și Duminică 23 Novembre
n. la Baia-mare.

Luni repaos.

Marți 25 și Mercuri 25 Novembre n.
la Beiuș.

Joi repaos.

Vineri 28 Novembre n. la Blaj, înche-
ierea tuzneului.

Preot harnic și popor însuflețit. De această laudă s'au învrednicit Felfelenii, Duminică în 21 Sept. a. e. cu ocazia producției populare ce au dat-o. Serbarea s'a început dimineața la orele 9, când la glasul clopotelor s'au adunat bărbați femei și copii în cămeși albe, ca neauz la biserică. Acest frumos Sion românesc e dovada cea mai grăitoare, despre credința, tăria și mândria românilor noștri din această comună, unde streinii pe toate căile se străduiesc să-i, copleșească. Serviciul divin l-a celebrat harnicul preot local Victor Câmpian, — căruia îi revine tot meritul serbării — dimpreună cu un cleric. Cântările le-a executat admirabil inv. local dl Bucur cu tinerimea.

Seara la orele 7, își era mai mare dragul să-i vezi pe românașii noștri, cu obolul în mână la casa școlii gr-cat., ca să sprijinească cauza națională și să vadă „teatru“. În sală la loc de frunte se vedeau și câți-va oaspeți inteligenți, dl Câmpian din Cluj cu dna, păr. Bișcovan din Luer, păr. Câmpian din Băița și mulți încă.

La ora 7¹/₂ s'a început producția. A cântat corul tinerimii române instruit de preotul Câmpian: „Cacuruz cu frunza n sus“ și alte cântări încă, foarte frumoase, chiar peste așteptare.

Urmează apoi piesa populară „Niculae Vulpe“. Nu-ți venea a crede, că diletanții aceștia îndemânatici să fie tot acei flăcăi și fete, cari eri trăgeau la coasă și la se cere. A fost ceva de admirat cum a executat un flăcău și două fete rolurile lui Nicolae Vulpe, a nevestei și a fetei sale. Acești tineri au avut o înfățișare atât de serioasă binei, încât ceilalți săteni nu mai vedeau în teatrul o comedie, cum sunt îndatinați Românii noștri, ci vedeau un tribunal al vieții.

Era de-adragul să vezi apoi râsul să-

Filip Haas și Fii
Fabrica: Sopron.

(20) 16—20

fabricanți de tapete și de stoffe pentru mobile în Cluj, strada Unio Nr. 3. Mare asortiment în tapete și stoffe de mobile, în perdele de stofă și de dantelă, plapome, linoleie, pânze cerate și tapete veritabile persiane.

Aranjamente complete pentru hoteluri și scald.

nătos al țărănilor, de „Țiganul în căruță“. La închiere a cântat corul „Imnul Astei“. S'a adunat la cassă frumoasa sumă de 160 cor.

Servească pilda acestor bravi românași și celor din jurul acela. *Un participant.*

Impăratul Wilhelm și moștenitorul de tron Francisc Ferdinand. De Joi seara Impăratul Wilhelm, este oaspele moștenitorului de tron Francisc Ferdinand în Konopist, unde va rămânea până azi seara, când călătorește la Viena unde la gară va fi întâmpinat sau de însuși *Majestatea Sa Impăratul Francisc Iosif sau de un arhiduce reprezentant al Majestății Sale*, unde va sta până mâine când se va înapoia la Berlin.

În scurtă vreme moștenitorul de tron Francisc Ferdinand va reîntoarce vizita Impăratului Wilhelm care probabil se va întâmpla în 30 sau 31 Octomvrie n. În suita Impăratului Wilhelm sunt mai mulți, între cari cancelarul imperiului Bethman Hollweg, ambasadorul contele Szögény-Marich și alții demnitari înalți.

Sinodul din Carloviț. Sinodul, la care s'au prezentat toți episcopii diecezani, s'a deschis sub prezidenția episcopului Gruica, ca administrator patriarhal. Acest sinod se va ocupa mai deaproape cu afacerea dispărutului patriarh sârb Lucian Bogdanovics.

Auditori decorați. Foaia oficioasă militară anunță, că Majestatea sa Monarhul a decorat cu medalia pentru merite (signum laudis) câștigate în serviciul lor escelent pe căpitanii c. și r. auditori Dr. Adrian Nedelcu și Corneliu Bárdosy. Felicitările noastre.

Muntele Athos anexat Greciei. Din București s'a anunță, ca începând cu ziua de 1 Octomvrie n. toate mănăstirile de pe muntele Athos sunt anexate Greciei. Documentul de anexare a fost scris de toți reprezentanții mănăstirilor.

Căpitanul Andrei Popovici execută 30 de sboruri într'o zi. Sâmbăta 5 c., la ora 7 dimineața d. capitan Popovici de la „Școala de aviație“ dela Cotroceni a plecat pe un biplan Coandă-Bristol, având ca pasager pe mecanicul său caporalul Ionescu.

D-sa a făcut drumul București-Buzău adică 130 klm. în o oră și 8 minute sosind și atirisând la ora 8 și 8 minute în fața căzărnilor din Buzău.

Ofițerii și soldații regimentelor locale i-au făcut la sosire o călduroasă manifestație. A avut loc apoi o masă în onoarea aviatorului. După amiază d. căpitan Popovici a efectuat cu ofițerii regimentelor din Buzău nu mai puțin de 30 de sboruri, toate admirabil reușite.

Spre seară d-sa și-a reluat sborul, dar ajungând d'asupra comunei Vintileanca, motorul a încetat brusc să mai funcționeze și aviatorul a trebuit să aterizeze în mijlocul unui lan de arătură.

Încetarea motorului era pricinuită de calitatea proastă a benzinei care era amestecată cu apă și putea să provoace astfel o nenorocire.

D. căpitan Popovici a înștiințat imediat școala dela Cotroceni, dar n'a putut primi ajutoare decât Duminecă noaptea.

În tot acest timp a trebuit să stea în câmp lângă aparat.

Eri la ora 8 dimineața aviatorul și-a luat sborul spre București și-a sosit la Bă-

neasa la ora 9 și 10 minute; aci a trebuit să aterizeze la „Liga aeriană“ din cauza cetei nepătrunse care se lăsase și la ora 11 a putut sosi la Cotroceni.

Pentru spriginirea pressei. Episcopul rom. cat. al Ardealului contele Majláth a dăruit 1000 cor. revistei antialcoolice „Az antialkoholismus ellen“.

Nou avocat. Dl. dr. Gheorghe Triff, fost elev al gimnazului nostru a depus cu succes cenzura de avocat în Târgul-Murășului. Felicitări!

8000 lei donați de Principesa Maria. A. S. R. Principesa Maria a dăruit suma de 8000 lei spre a se veni în ajutorul văduvelor țăranilor morți de holeră în județele Vâlcea și Argeș.

Alteța Sa Regală a binevoit a însărcina cu această distribuție pe d-ra Fanny Seculici, d-na Elena Râmniceanu și d. P. N. Slăvescu, fost prefect de Vâlcea, cari, cu ajutorul autorităților administrative și sanitare, au străbătut județele sus numite venind astfel în ajutorul a 70 de văduve.

Miere ieftină. Pe baza avizului dat de ministerul de agricultură, care a produs la Calocea mai mult ca 200 m/m. de miere, cei cari vor să aibă miere ieftină, să se adreseze stăpânului districtual de acolo, care le va sta la dispoziție cu borcanele de lipsă pe lângă prețul per kilogram 1—1.20 cor.

Prolungirea moratorului sârbesc. Comercianții și industriașii sârbi au conchemat o mare adunare, în care după lungi pertractări au decis să se adreseze guvernului cu rugarea ca moratorul ce expira la 12 Nov. n. se fie din nou prolongit. Vor mai cere, ca noul moratoriu după demobilizarea definitivă a armatei să se mai prolongească cu 3 luni.

Lăptăriile cooperative sătești din Ungaria în 1912. În anul 1912 au funcționat în Ungaria în total 561 lăptării cooperative sătești, cu 55,115 membrii. Cantitatea laptelui furnizat a fost de 74 milioane litre. Untul fabricat în anul 1912 a fost de 2,139,940 klg. (în 1911: 2,060,538 klg.). Venitul total al lăptăriilor cooperative în 1912 s'a cifrat la rotund în 10 milioane cor. (în 1911: 9 milioane).

Noua organizare a armatei. Se știe că noua organizare a armatei, începând dela vârsta de 19 ani, tinerii sunt la dispoziția ministrului de război.

În comunele rurale tinerii între 19—21 de ani vor fi instruiți și adunați în centrele cele mai importante unde vor fi instruiți și vor face exerciții de tir.

Ministerul de război va acorda diferite premii, cari vor fi decernate în baza unui concurs celor mai eminenti trăgători. Pe de altă parte vor fi trimiși în Elveția diferiți ofițeri spre a căpăta cele mai moderne noțiuni în ce privește tragerea.

Se știe că mai ales în Elveția sunt o mulțime de societăți de tir, cari au ajuns să prepare excelenți trăgători chiar dintre tinerii cu o vârstă sub 19 ani.

Culesul viilor și prețul mustului. Culesul viilor e aproape pe sfârșite și după părerea specialiștilor cantitatea mustului abia cu ceva întrece recolta anului trecut, dar calitatea, cu deosebire la cel cules mai târziu întrece cu mult pe cel din 1912. Re-

coalta de vin din estimp e superioară în privința calității mustului, așa că pentru must cumpărătorii dau 55—60 coroane per hectolitru.

Fiind vin puțin și de calitate bună, vânzătorii să nu se lase amăgiți de ofertele samsarilor, cari năvălesc ca țințarii pe satele noastre, ci să mai aștepte dacă pot —, că de bună seamă prețul vinului se va ridica.

Serbări culturale în Caransebeș. „Societatea pentru fond de teatru român“ își va ținea adunarea generală în 8 Noemvrie n. în Caransebeș.

Din acest prilej, adică în zilele de 8, 9 și 10 Noemvrie st. n., vor avea loc și cele 3 reprezentațiuni teatrale ale companiei dramatice Victor Antonescu din București. Se vor reprezenta: „Năpasta“, dramă în două acte și „O noapte furtunoasă“, comedie în 2 acte de I. L. Caragiale, apoi comedii „Legea Ertărei“ de M. Landay, traducere de Haralamb Lecca, „Poama Crudă“ („O căsnicie“) și drama de Roberto Bracco: „Sacrificiul“. Dl. Victor Antonescu va zice și un monolog de George Ranetti.

La aceste mari serbări culturale ce vor avea loc în centrul eparhiei Caransebeșului în zilele de 8, 9 și 10 Nov. n. 1913 (Sf. Dimitrie și zilele următoare), va lua parte floarea intelectualilor și a țăranimii noastre din Bănat.

Programul amănunțit al acestor serbări să va publica încă prin foi.

Toți cei-ce doresc să aibă pe durata serbărilor locuință la hotel sau la particulari să se adreseze d-lui Iuliu Vuia inv.-director, în Caransebeș. Iar cei cari doresc să iee la masa comună de Duminecă, să se anuțe dl. Dr. George Nobonțiu, avocat în Caransebeș. Tacâmul 4 coroane. — Bilete pentru teatru se găsesc la „Librăria diecezană“.

Înmormântarea victimelor de pe balonul Zeppelin L. II. Victimele catastrofei balonului Zeppelin L. II. au fost înmormântate Mercuri, și după cum se anunță din Berlin, la ceremonia tristă a înmormântării au luat parte împăratul, împărăteasa, moștenitorul de tron și soția, principii imperiali, cancelarul imperiului, secretarii de stat, șefii autorităților militare și maritime, — contele Zeppelin precum și mai multe deputațiuni. Sicriile au dispărut în normanul de flori și coroane. Înainte de începerea serviciului religios atașaii misiunilor maritime au depus coroane pe sicrie, cari după îndeplinirea ritualului înmormântării au fost petrecute de o imensă mulțime la locul de odihnă în cimiterul garnizoanei. Pedestrimea și artileria au dat salve. Părechea imperială a privit cortegiul funebru de dinaintea bisericii până l'au perdut din vedere și apoi s'au rentors la castel.

Din acest incident dureros s'au contra-mandat și serbările ce erau se aibă loc Joi în onoarea zilei natale a împărătesei, iar ministrul de război Krobotin a exprimat condoleanțele sale și ale armatei cesaroregești printr'o telegramă.

Sirolin
„Roche“
Recomandat de medici în toate
îmbolnăvirile Organelor de respirație
În morburile de plămâni,
Cataruri bronchiale,
Tusă convulsivă,
Scrofuloasă copiilor.
Se află în toate Apotecele
cu 4 Coroane sticla.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

S'au cuminecat vre-o 200 inși.

La sfârșitul liturghiei a predicat Rs. Dr. Oct. Domide, purcezând din textul: «*Veniți la mine toți cei osteniți și însărcinați și eu vă voi odihni pe voi*». (Mat. 11, 28). A predicat cu verva-i oratorică cunoscută foarte bine. A explicat cuvintele textului insistând asupra năcazurilor, ce trebuie să le indure oamenii. Mai ales poporul năcăjit și ostenit să se îndrepte la Isus Hristos, căci pe el vrea să-l primească în primul loc. În orice năcazuri însă, să nu se lapede de singura biserică mântuitoare, cea catolică. Vor fi avut ei motive ponderoase, că s'au tulburat și au vrut să treacă, sau au și trecut la neunire. Nici o greutate nu e însă motiv indestulitor pentru a te lăpăda de credința cea adevărată. Să nu-i rețină dela reîntoarcere nici jurământul, ce se spune, că l'au făcut, în năcazul lor, că nu se vor mai întoarce în sinul bisericii adevărate catolice. Acel jurământ nu e adevărat, nu e bun, ba e păcat. — Să-și păzească portul, datinile, limba, dar să fie supuși autorităților statului, oamenilor stăpânirii.

După predică și cetirea rugăciunilor peste bolnavi, pentru încetarea ploii, Il. Sa ține crucea spre sărutare, spre a-și vedea credincioșii, fiii mai de aproape față 'n față. Au sărutat toți cei de față afară de aceia, cari s'au cuminecat, căci țin de nevrednic a săruta ceva în ziua, în care te cumineci.

Recepțiuni în școală.

După s. liturghie urmează recepțiunile în școală. Prima dată preoțimea maramurășană în frunte cu vicarul. Se țin vorbirile șablonice. Urmează curatorul bisericii din Săcel. La ușă se adunase administrația în frunte cu Scholz Károly. Preotul gr.-oriental Dăncilă, un tinăr simpatic, isteț, se interesează de ordinea recepțiunilor și văzând, că urmează administrația protestează, declarând, că el nu merge după administrație, ci după curatorul gr.-catolic. E îndrumat la Rr. Fabian, care ca fiu al Maramurășului, cunosător ai împrejurărilor, aranjază ordinea recepțiunilor. Preotul s'a depărtat indignat. În decursul banchetului a trimis protopretorele Scholz Károly, rugându-l, cum spune preotul, să vină și se ierte, căci el n'a știut de tot incidentul, căci altcum nu se prezenta înaintea lui.

Stări slabe în Maramurăș.

La masă au fost vre-o 90 persoane. Eu am ajuns întâmplare lângă inteligenții români din Maramurăș: Dr. Ilie Mariș, avocat, Dr. Gheorghe Birlea, medic, Dr. Salvator Jurca, avocat în Siget, Dr. Gavril Juga, Dr. Vasile Meșter, advocați, Dr. Iuliu Papp, jude în Vișeu. Aceștia mi-au desvălit stări triste din Maramurăș, cari, nevoind a atinge persoane destul de distinse, nu le pot înșira special. Se plâng mai ales contra diriguitorilor mediați ai afacerilor bisericesti de acolo, cari cochetează prea mult cu administrația. Multe afaceri bisericesti le isprăvește administrația. Și n'au ce face, căci n'au cui se plânge. Le-am spus, că din contră, acum au. Mi-au zis: Vom vedea. Baremi de-ar fi așa.

După prânz protopopii din Maramurăș, în frunte cu vicarul Tit Bud și Rs. Fabian țin conferință pentru stabilirea din nou a programului. — Nu s'a făcut nici o schimbare. Ceialți luăm parte la vecernie. După vecernie un om din Jeud a prezentat vlădicului un colac cu 7 lumini de ceară și o sticlă cu vin, ținând o vorbire lungă pentru a explica însemnătatea darurilor și cere binecuvântare asupra lor.

Biserica veche.

Vizităm apoi biserica cea veche, care e foarte aproape de pârăul Iza. E de lemn, mică, cu boltitură și toată pictată. S'a zidit în 1728 după invaziunea Tătarilor, cari în acele timpuri au aprins mai toate bisericile din Maramurăș, ajungându-i apoi pedeapsa lui Dumnezeu în pădurile dela Borșa, unde au fost nimiciți de Maramurășeni în frunte cu protopopul Lupu Sandor. Și această biserică, ca toate celelalte biserici de lemn din Maramurăș, e mai frumoasă ca cele de lemn din Ardeal. — Durere însă, că în unele locuri, — voind a face baremi încâtva loc mulțimii, ce tot crește, — li-se strică forma cu podurile, sau corurile, cari ajung până la mijlocul nații. — Altcum sunt înalte, cu boltitură, cu 2 strașine, cu ferestri și de-asupra strașinei prime, făcându-o astfel mai luminoasă. La intrare un pridvor larg. Înăuntru de regulă pictate tot, — cu mult mai frumos ca picturile dela Nicula, — iconostasul cioplit în lemn în o formă artistică. În altar asemenea icoana de pe pristol.

Se vede, că în vremile trecute — în contrast poate cu cele de azi — boerii maramurășeni s'au interesat foarte mult de lăcașurile sfinte.

Trecerea Maramurășului în Ungaria și Muncaciu. Efectele.

În vremile, când s'au zidit cele mai multe biserici din Maramurăș au fost neuniți încă cu biserica catolică a Romei. Prin uneltirile administrației străine de limbă și lege și ale episcopilor maramurășeni, cari nu voiau în legătură cu preoțimea și administrația să sufere ingerința altora, străini de «varmegyea» lor, s'a ajuns, că nu numai au rămas neuniți cu Roma până pe la anul 1735, fără din punct de vedere administrativ, politic, comitatul se rupe de Ardeal, de care se ținea și se alătură la Ungaria la anul 1733¹⁾. În forma aceasta se rupe legătura între poporul maramurășan și cel ardelean. Primul ajunge sub jurisdicția episcopului rutean de Muncaciu, Simion Ștefan Olsavszki și a următorilor lui. În dieceza aceea rămân în minoritate, își pierd influența, care au avut-o mai înainte, sate mărginașe s'au rusificat, rusificându-i-se, respective înstrăinându-i-se clerul, cel puțin în cea mai mare parte. — Insuși Rs. Tit Bud observă în Datele istorice pag. 3, că episcopii ruteni dela Ungvár au trimis preoți ruteni între Români. *Poporul român de obârșie maramurășan nu se poate dori iar în o astfel de situație orice interese materiale și ambiții personale l'ar jigui. Nici nu poate face amenințări în sensul acesta, nici nu poate ajuta așa ceva. Ochii și inimile Românilor nu se mai pot îndrepta spre Ungvár.* — Cred că aceste împrejurări au făcut, că poporul român din Maramurăș n'a avut în vremile ultime și nu are rolul, care ar trebui să-l aibă după trecutul mai îndepărtat, nobleța și calitățile sale.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ Cziple Sándor: «A mármarosi püspökség kérdése». Budapest 1910.

Lytton Bulwer.**Ultimele zile ale oraşului Pompei.**

— Roman. —

In româneşte de: **AUREL B. GAJIA.**

(Continuare). (22)

— Merg — zise Arbaces. Vom conveni încă de douăori. Odată înaintea judecătoriei, iar pe urmă în ceşul morţii. Dumnezeu cu tine!

Egipteanul se ridică încet, se învâluie în manta, părăsi odaia şi casa, fără să-şi fi luat rămas bun de la stăpânul său.

Ajuns la stradă, conveni cu Nydia, care îl agrăi întrebându-l multe.

— L-ai scăpat?

— Vino la mine, am de-a vorbi cu tine — răspunse egipteanul. Vino în locuinţa mea.

Prinse oarbă de mână şi o duse cu el în speranţă, că aceasta îi va descoperi totul despre beutura cea miraculoasă.

Seriositatea egipteanului înfrică aşă de mult pe Nydia, încât ajunşi în casă spuse, că nu Iulia, ci ea i-a dat atenianului beutura cea miraculoasă. S'a pus la picioarele lui şi se rugă să vindece şi să scape pe Glaucus.

Arbaces privi lung la fată. Acum se convinse, că fata trebuie încarcerată până ce se va termina afacerea lui Glaucus. Dacă Nydia rămâne liberă, va mărturisii de Glaucus.

— Fica mea — zise egipteanul după o pauză îndelungată. — Tu trebuie să rămâi aici. Te compătinesc pentru că ştiu, că numai mulţămirea te-a îndemnat să săvârşeşti păcatul. Voiu face totul ca lucrul să se întoarcă spre bine. Fi cu răbdare câteva zile. Glaucus se va vindeca de sigur.

Nici n'a aşteptat răspunsul fetei şi ieşi din odaie, lăsând-o în grija sclavului.

Cufundat în gânduri serioase aştepta pe Ione, despre care credea că înaintea tribunalului va spune cum Arbaces o sili să între în serviciul zeiţei Isis. În acel caz va fi rău. Gloria de până acum a egipteanului va dispărea.

S'a pus în trăsură şi s'a depărtat.

N'a trebuit să caute mult pe Ione. O văzu de departe şi se apropie de ea.

Sosi tocmai la timp. Aceasta se grăbia la pretorul să fasoneze în afacerea lui Arbaces. Putea încă să o împedeca. Ione ţinea de minciună spusa, că Glaucus ar fi ucis pe fratele ei.

Şi-a făcut datorinţa faţă de Apaecides, dar şi-a propus că va folosi totul să-şi scape mirelele acuzat pe nedreptul.

Ione strigă recunoscând pe Arbaces;

— Fata mea, — zise aceasta — scuză-mă dacă te incomodez. Situaţia ta e foarte critică. Ai cere răzbunare pentru omorul fratelui tău, dar ţi-e frică de pedeapsa ce va ajunge pe mirele tău. Pretorul m'a încredinţat să fiu tutorul tău legal. Uite denumirea. Am să mă îngrijesc de tine!

— Fugi dinaintea mea! — strigă Ione, făcând câţi-va paşi îndărăt. M'au încredinţat chiar ţie, de pe mâinile căruia încă nu s'a curăţit sângele celui ucis. Vezi că tremuri de urgia lui D-zeu. Mergi de aici şi nu mă conturba în jalea mea...

— Durerea ţi-a turburat mintea — zise Arbaces. Te iert, Ione! De aici încolo încă voi fi prietinel tău. Unde-ţi sunt sclavele? Ia vino, fica mea, ne aşteaptă trăsura.

Sclavele se adunară în jurul Ionei.

— Arbaces, acesta e un lucru ilegal. Nu spune oare legea, că pe rudeniile mortului nu-i permis să-i conturbe nimeni timp de nouă zile?

Fica mea, — zise Arbaces, pe mine că turor nu mă obligă aceea lege.

Îţi spun că pretorul m'a încredinţat.

Spunând acestea o luă cu sila de braţ.

Ione se opuse şi privi lung la egiptean.

Apoi se cutremură, ameţi şi căzu la pământ.

În clipa următoare era deja în trăsură şi dispăru repede dinaintea sclavelor ei.

XV.

Planuri egiptene şi tesalice.

Nydia observă îndată, că a ajuns în cursă. Se izbi cu toată puterea de poarta închisorii. Servitorul fugi să deschiză uşa.

— Unde ţi-e stăpânul? — zise oarbă.

— Stai, stai mica mea, nu cunoşti pe Arbaces? Ai putea să şti, că porunca lui e tocmai aşă de aspră ca şi a împăratului. Mi-a demândat să te țin prizonieră.

— Oh, Iupiter! — se rugă fata — pentruce mă ții închisă? Ce folos are Arbaces din tot lucrul ăsta?

— Nu ştiu; poate că vei servi doamnei aceleia, ce te-a adus azi aici.

— E aici Ione?

— Da, e aici sârmana. Dar cred, că nu se prea bucură, că e aici. Doar şti, că are pe Arbaces de tutor.

— Mă poți conduce la dansa?

— E boinavă. A supărat-o mult durerea şi mânia şi pe lângă aceea nici n'am poruncă să te conduc la ea.

— Dar cine va pierde priu faptul, că mă vei conduce la Ione?

— Nu ştiu. De altcum dacă doreşti societate, spune-mi, vorbesc bucuros cu tine. Afară de aceea ești şi fată din Tesalia şi te pricepi la vrăjit şi şti spune şi viitorul.

— Ah, — zise Nydia oftând — spune-mi mai bine, n'ai auzit ceva de neferitul Glaucus?

— Ba da, stăpânul meu chiar acum a plecat la pertractarea lui. Glaucus va păți rău.

— Pentruce?

— Pentrucă a ucis pe preotul Apaecides.

— Ah, — strigă Nydia, punându-şi pumnii la tâmplă. Am auzit ceva dar n'am priceput bine. Dar cine cutează să acuze pe Glaucus?

— Leul sau tigrul.

Nydia treseri ca şi când i-ar fi săgetat ceva inima. A strigat una şi s'a retras îndărăt. Incepu să plângă. Zădarnică a fost orice mângâiere a servitorului. Acesta s'a depărtat şi Nydia numai mai târziu şi-a venit în ori şi incepu a se eugeta adânc. Pe urmă, voind să scape dar neaflând calea, s'a potolit niţel. S'a hotărit să corumpă pe servitorul, ce o păzia. În ziua următoare, când păzitorul Sophia veni la dansa, Nydia se apucă de efepuirea planului său. Îi vorbi despre vrăjitorie — arta lor naţională — şi-l întrebă cum l-ar putea ajuta?

— Îţi spun pe Pollux, aş dori să ştiu singur atât, că din câştigul meu pot să agonisesc ei atât, cu cât să mă pot răscumpăra? Ori doar egipteanul mă va elibera şi gratuit? Poate va fi marinos odată. Vreau să ştiu apoi, dacă pot să ajung vre-odată în posesiunea tabernei aceleia mici, pe care de mult o doresc?

Nydia răspunse şireată.

— Dacă voeşti să ai un răspuns pozitiv, atunci ai sa cerci alte mijloace. Cred, că ar fi mai potrivit să cerci pe calea vrăjitoriei.

— Port teamă de spirite, — răspunse Sophia.

(Va urma.)

BIBLIOGRAFIE.A apărut:**Biblioteca academiei române.**

În luna Septembrie 1913 s'au consultat de 757 cititori 2314 volume şi broşuri tipărite; de 225 cititori s'au consultat 1417 manuscrise, 675 documente, 188 cărţi vechi româneşti (1508—1830)

Colecţiunile Bibliotecii au sporit în această lună cu 752 volume şi broşuri, 194 numere de reviste române, 188 reviste străine, 7 atlase şi hărţi, 29 stampe şi portrete, 4 volume manuscrise, — documente, 34 fotografii, — albumuri, 562 foi volante, 82 note muzicale, 321 obiecte de muzeu şi — monete.

Biblioteca e deschisă în fiecare zi de lucru pentru cărţile tipărite de la 8 ore dimineaţa până la 6 seara, pentru manuscrise şi documente de la 8 la 12 şi de la 1 la 6.

Elemente de igienă,

referitoare la biofiziologia anatomică de **Dr. V. Hâncu**, medic arhidiecezan, — Blaj.

E o lucrare absolut trebuincioasă pentru fiecare om cu carte. — Prin nenumăratele ilustraţiuni dă o iconă foarte intuitivă asupra organismului omenesc. Lucrarea aceasta, care umple o lacună de mult simţită, a fost apreciată şi întimpinată pe piaţa cărţilor într'un chip din seamă afară elogios.

Se află de vânzare la autor şi la *Librăria Seminarială din Blaj* (Balázsfalva). Preţul 1.50 + 10 fil. porto.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*

**Icoana dlui I. HRISTOS
şi a Preacuratei MARIA**

Amândouă fac 4.30 cor. fco. Mărimea icoanelor ⁴⁵/₇₀ cm.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**
Redactor responsabil: **Augustin Gruişia.**

Onorate domnule!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincie, am deschis în Budapesta un

Birou de informații și agentură românească.

Dau orice informații în orice cauză ce se ține de Budapesta. Esoperez rezolvarea grabnică a diferitelor rugări făcute către oricare ministru, Curie ori alt oficiu. În cauze de licențe, de căsătorie și alte drepturi esoperez rezolvare în cel mai scurt timp posibil.

Prin mine se pot comanda pe credit în rate de 5—6 ani cu prețuri efitine oricare sistem de motoare de benzină, ori de oleiu brut ori de gaz. Tot felul de mașini de trăierat, tot felul de mori cu petri fine și motoare trainice, tot felul de automobile, pompe și ferestre și alte rezvizite economice. Toate aceste vor fi garantate pe mai multă vreme și vor fi cumpărate dela cele mai vestite fabrici, — deci din mână primă, — și nu dela agenți jidovești. Zilnic primesc plângeri dela țărani români, cari cumpărând mașini dela agenți, au fost înșelați, căci neștiind țărani români ungurește, au iscălit contracte a căror conținut nu l-au cunoscut. Planul meu este ca să-i scutesc pe ai noștri de șarlataniile jidovilor și să-i scap de procese. — Il sfătuiesc deci pe fieștecare român doritor să-și cumpere ceva să-mi scrie ca să merg eu la dânsul ori să vină dânsul la mine să ne înțelegem, — iară de agenți jidovi să se teamă ca de foc și să-i scoată afară din casele sale.

Esoperez dela băncile mari din Budapesta împrumuturi pe amortizare de 20—50 ani cu procente mici și mijlocese vânzări și cumpărări de moșii și păduri mari.

Cumpăr grâu, cucuruz, ovăs, boi, oi și porci. Tot felul de poame și legume. — cu un cuvânt tot ce are Românul de vânzare.

Caut agenți români pentru părțile locuite de români.

Pentru serviciul meu îmi plățiți o taxă după invoială.

Cu stimă:

L. Olariu

Budapest.

II. Margit Körut 11 1/2 2.

In Buda lângă podul Marghithid

(34) 23—25

PICURII DE STOMAC ai lui BRÁDY

mai înainte „Picurii de Mariacell” s'au dovedit de 30 ani incoace de un medicament neapărat trebuincos în fiecare casă. Picurii aceștia au un efect neasămănat de bun la perturbățiunile mistuirei de orice specie la amețeli, arsuri de stomac, constipație, dureri de cap și destomac, greață, insomnie, colica, anemie (lipsa de sânge), gălbineala șcl.

Se pot căpăta în fiecare apotecă. O sticlă costă 1.60 cor., mică — 90 fl., 6 sticle 5.40 cor., 3 sticle mari 4.80 cor., ce se trimit franco, dacă prețul lor se anticipă la

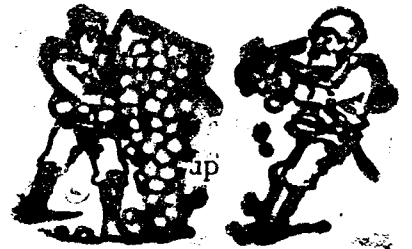
Apoteca lui C. BRÁDY la „König von Ungarn” în Viena, I. Fleischmarkt 2 Depot 5.

Să se aibă grijă la marca cu tipul Maicei dela Mariacell, împachetarea în carton roz și iscălitura de pe tipul clișeului de aci.

(6) 20—25

Viță americană altoită

precum și viță americană pentru altoit, cu și fără rădăcini, în diferite varietăți, furnizează renumita și de mulți ani recunoscută ca cea mai de încredere pepinieră.

FR. CASPARI

Mediaș—Medgyes. [Nagyküllió vm.]

Serviciu conștințios. Soiuri garantate.

Catalog se trimite la cerere gratis și franco

În catalog sunt publicate și multe scrisori de mulțumire, primite din toate părțile țării, astfel, că înainte de a face comanda, oricine poate cere informațiuni în scris sau verbal dela dñii proprietari, cari mi-au trimis acele scrisori și se pot convinge astfel de absoluta încredere, ce o pot avea în firma de mai sus.

[12] 4—20

Tipicul serviciului arhieresc de Ștefan Roșian, profesor seminarial în Blaj. E o lucrare minuțioasă, care ca o contribuție la studiul ritului oriental merită o deosebită luare aminte. Se află de vânzare la librăria seminarială din Blaj și costă — 40 cor.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Csnădiei 1—5.

Edificiile proprii.

==== recomandă ====

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazui merții cu termen fix, cu plăți simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la	
Anul 1912	K. 5,456,645.67
Capitale asigurate pe viață achitate	5,458,689.43
Starea asigurătorilor cu sfârșitul anului 1912	
} foc „	183,667,241.—
} viață „	11,740,710.—

Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2.603,400.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

119 84 ?

La expozițiunea milenară d'în Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopot și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Antoniou Novotny

in Timișoara-Fabric

43 19 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

□ clopotele găurite □

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi ori ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toate le metal.

Prețuaranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.